

DiVA – Digitala Vetenskapliga Arkivet <http://umu.diva-portal.org>

This is a book chapter published in **Att läsa och att skriva: Två vågor av vardagligt skriftbruk i Norden 1800–2000**, ed. Ann-Catrine Edlund.

Citation for the published paper:

Berit Lundgren

Elvaåringars skriftbruk till vardags och i skolan

Att läsa och att skriva: Två vågor av vardagligt skriftbruk i Norden 1800–2000, 2012, p. 197-219

BERIT LUNDGREN

Elvaåringars skriftbruk till vardags och i skolan

Young students' vernacular literacy and school literacy

The written word 'surrounds us round the clock'. Consequently, it is difficult to determine the border between children's school literacy and their vernacular literacy outside school. The aim of this article is therefore to describe some everyday literacy events and their relation to literacy events in grade 5 in school. The concept *literacy* covers broader ways of reading and writing and is understood in the social context in which it is used and acquired. Children use different written modes of communication outside school, for example, Facebook and blogs, but seldom books. In school, on the other hand, they usually write with a pen and read books made of paper. The children's vernacular literacy practices and school literacy practices meet during school breaks, where students' texting and typing are visible. The different use of modes, tools and literacy events among students are something that probably should be problematized and discussed within schools with the aim of drawing on everyday practices to enhance educational development.

Syftet med artikeln är att beskriva och reflektera över barns, i årskurs 5, vardagliga skriftpraktiker och deras relation till skolans skriftpraktiker. Det är dock inte helt enkelt, och kanske inte heller önskvärt, att avgöra var gränsen mellan barns vardagliga skriftbruk och skolans skriftbruk går, då eleverna har med sig vardagligt skriftbruk in i skolans värld.¹ Dessutom har komplexiteten i skriftbruket ökat genom ett vidgat perspektiv på läsande och skrivande, som innebär möten med olika sätt att använda och producera skrift. Det är därför av vikt att lyfta fram och förstå denna mångskiftande bild av skriftenvändning som eleverna rör sig mellan. I detta nya landskap, av såväl traditionella pappersburna skrifthändelser som digitala skrifthändelser, befinner sig barn under sin vakna tid (Purcell–Gates 2007:14; Dalton & Proctor 2008:297–298). Skrift kan sägas vara invävt i barnens vardagliga liv.

Morgonens vardagliga rutiner före skolstart kan innebära att barnet sitter vid ett bord och läser på mjölkförpackningen och därefter borstar tänderna med tandkräm där förpackningstexten informerar om tandkrämens förträffligheter. På väg till skolan finns kanske namn på affärer och reklam. Dessa upplevelser handlar om läsning, men skrivande kan förekomma eftersom barnet på vägen till skolan med stor sannolikhet använder en mobiltelefon för att skicka ett SMS. Text på barns vardagskläder är allmänt förekommande och dessa finns med in i klassrummen där de beundras, kommenteras och värderas av eleverna. Vad det står på kläderna vet barnen för det mesta men kanske inte riktigt vad det betyder. Tydligt är att text inte enbart består av bokstäver utan att det även inkluderar andra tecken och bilder, vilket framkommer på bilden härintill.

Text som markör. Foto: Berit Lundgren

¹ I svenska språket finns ett begrepp för praktiker och händelser utanför skolan, nämligen *vardagligt skriftbruk*. Men i det engelska språket finns två begrepp som inte helt täcker varandra. Begreppet *vernacular literacy* används vanligtvis för "for personal and practical purposes" utanför skolan (Ivanič et al. 2009:23). Det andra begreppet, *everyday literacy*, påengter att det inte existerar en exakt och tydlig gräns mellan vardagens literacy och skolans literacy. Det används "for the more informal practices in which students engage [...] as part of their learning" in school (Ivanič et al. 2009:21). Det medför att översättningar ibland kan vara problematiska.

Den vardagliga skriftpraktiken ser annorlunda ut för barn idag än för bara 20 år sedan. Grundskolans skriftbruk har däremot varit relativt stabilt över de senaste 50 åren och består framförallt av böcker, tidningar, tidskrifter, bilder och musik. De senaste tio åren har ett litet inslag av webbaserade skrifthändelser smugit sig in i skolan. För det mesta när man talar om barns läsning och skrivande avser man skriftbruket i skolan som kan sägas vara den dominanta praktiken (Barton 2007:57; Barton 2010:110f.).

I artikeln redovisas inledningsvis literacy ur ett teoretiskt perspektiv. Därefter följer en kort metodbeskrivning följt av en resultatpresentation från en pågående studie om barns skriftbruk och skolans skriftbruk utifrån begreppen *skriftpraktiker* och *skrifthändelser*. Kapitlet avslutas med en reflektion över vardagens skriftpraktik och skolans möjligheter att bygga broar mellan olika skriftpraktiker.

Literacy som vidgat skriftbruk

Den teoretiska utgångspunkten för denna artikel är literacy-utveckling (Barton 2007:18–22). I literacy ingår kognitiva färdigheter i och om text samt sociala attityder till och kunskaper om ett varierat utbud av textuella och symboliska tecken. Utifrån literacy-perspektivet betraktas läsning och skrivande som en social händelse, en interaktion och en kommunikation som skapas i förhållande mellan användarna, där text kan vara multimodal och inte alltid linjär (Kress 2003:156–160; Dalton & Proctor 2008:297–298). I en multimodal text används flera sätt för att representera text. Tal och skrift är två av alla de representationsformer som förekommer inom texter. Andra är exempelvis bilder, digitala bilder, musik och kroppsspråk (Kress 2003:35–36). Kombinationen av flera representationsformer i en text skapar en multimodal text där läsaren ibland behöver scanna texten för att upptäcka vilka olika representationer som finns med och vilka av dessa som ska läsas först (Kress 2003: 35–36).

Literacy kan beskrivas utifrån två begrepp. Det ena begreppet är *skriftpraktiker* (literacy practices), som är de sociala förväntningar och de för givet taganden som är associerade med literacy (Barton 2007:35f.). Det kan även uttryckas så att skriftpraktiker är abstraktioner skapade i en social kontext där makt, ekonomi och värderingar är viktiga för att förstå vad skriftpraktiker är (Janks 2010:118). Det andra begreppet är *skrifthändelser* (literacy events), vilka är de företeelser och aktiviteter i det dagliga livet där eleven använder text (Barton 2007:35f.). De är observerbara fenomen i kontextuella sammanhang i såväl tid som rum (Janks 2010:118). Skilda skriftpraktiker värderas olika i ett och samma samhälle. Exempelvis värderas skolans skrivande högre än det vardagliga skrivandet (Barton & Papen 2010:11–22; Lundgren & Botha 2010:303). Dessutom förkommer olika värderingar på en och samma

skriftpraktik mellan skilda samhällen och kulturer. För den enskilda individen handlar det om att hon/han utifrån sina erfarenheter och värderingar försöker skapa mening med text i olika institutionella, historiska och kulturella kontexter (Liberg & Säljö 2010:245; Lundgren & Botha 2010:302–304; Barton & Tusting 2005:14–33; Street 1984:19–43; Freire 1970/1996).

All skriftanvändning involverar någon form av konsumtion och/eller produktion. Användning av tekniska verktyg medför att personen per automatik är produktiv exempelvis då hon/han producerar egna webbsidor, chattar, skriver fan fiction, och gör musik (Gee 2007:135–136). I data-spelande finns ingen renodlad konsumtion enligt Gee (2007) eftersom spelet är konstruerat men spelandet förutsätter en aktivitet från personen. Olin-Scheller och Wikström (2010:41–42) menar att denna dubbla aktivitet skapar *prosumers*.² Ett annat exempel där barn är prosumenter är när de skriver egna fortsättningar på berättelser eller utvecklar dem i olika riktningar, så kallad fan fiction (Olin-Scheller & Wikström 2010). Gee (2007) menar att prosumption är en viktig källa för att lära sig färdigheter som är värdefulla i det globala mediala samhälle som vi lever i. Multimodala medier skapar därmed nya och varierande möjligheter för skriftutveckling. Samtidens förändringar, kräver alltså ständigt omprövning och vidgning av våra föreställningar om vad som menas med att vara litterat.

Idag är barns tillvaro och kontakt med literacy i hög grad påverkad av multipla teckensystem där skriven text endast utgör en del och mer kan ses som integrerad i andra möjligheter att kommunicera. Bilder, data-spel, filmer, chatt-sidor etc. är för många barn något som kan vara den första kontakten med literacy (Fast 2007:177–189). Många barn har därmed redan erfarenheter om texter med komplexa framställnings- och representationsformer, vilka i stor utsträckning förmedlas via digitala medier, när de kommer till skolan. Layouten i skrifthändelser är mycket viktig vilket medför att barnen väljer bilder och bakgrundsfärger som ger ett estetiskt tilltalande intryck och de föredrar ofta att blanda vardagliga begrepp med skolans begreppskonventioner (Engblom 2011). Den multimodala utvecklingen skapar tidigt i barns liv möjligheter för meningsskapande och lärande där barnen utvecklar färdigheter för att röra sig i och mellan olika texter (Liberg & Säljö 2010:240–246). Vad som kan anas är att digitala medier och dess användningsområden påverkar och kommer att påverka barn och deras skriftutveckling i allt större utsträckning.

² Begreppet *prosumer* är en kombination av begreppen *producer* och *consumer* (Gee 2007). Begreppet har vuxit fram över tid, se exempelvis Jenkins 1992. De svenska begreppen är substantivet *prosument* och verbet *prosumera* (Olin-Scheller & Wikström 2010:41–42).

I denna artikel används begreppet *skrifthändelse* (literacy events) för att beskriva de observerbara fenomenen i elevers och skolans skriftbruk. Begreppet *skriftpraktiker* (literacy practices) används för att förstå hur olika händelser tillsammans skapar en skriftspråkskultur. Vidare betraktas elevernas skriftbruk som sociala aktiviteter vilka skapas utifrån de värderingar, normer och uppfattningar om skriftbruk som förekommer i deras omvärld.

Sociala medier i barnens vardagliga skriftbruk

I detta avsnitt presenteras bakgrunden till och användning av de kommunikativa medier som eleverna i denna artikel framförallt har kommit i kontakt med och uppgifter om Internetanvändning. Facebook, som presenterades 2004 för Harvard-studenter, öppnades för alla som är över 13 år i september 2006. Det är kostnadsfritt att använda sig av webb-sidan och den används för att upprätthålla och skapa nya vänskaper. Lewis & West (2009) menar att man skulle kunna kalla Facebook en kulturell plats för vänskap dit man måste bli inbjuden av värden och där relationerna mellan deltagarna varierar från nära vänner till ytliga bekanta. En blogg kan mer ses som en webb-sida där man informerar om händelser som berör exempelvis skrivaren, omgivningen och samhället. Bloggare har kallats för "citizen journalists" för att understryka att de inte behöver vara journalister för att kunna publicera en händelse eller en nyhet på en blogg (Levinson 2009:17). Blogg-skrivande i allmänhet handlar inte i första hand om att kommunicera med sig själv och reflektera över händelser, utan bloggens kommunikativa text riktar sig till läsare som ska uppmärksamma dels texten dels skribenten. I bloggen synliggörs skribentens upplevelser, erfarenheter, kunskaper och färdigheter. Skribenten på en blogg är det agerande subjektet, producenten Men under processen från skrivande till publicering förändras skribentens roll från producent till att vara den som konsumeras så att skribenten blir ett objekt, dock ett agerande objekt (Levinson 2009:12). Ett passande begrepp för denna typ av skrivare är som tidigare nämnts *prosument* (Olin-Scheller & Wikström 2010). Aslaug Veum och Karianne Skovholt presenterade en studie om flickors bloggar under konferensen "tredje nordiske morsmålsdidaktiske forskningskonferense" i Tønsberg, Norge 2011. Deras resultat visar att flickor som bloggar experimenterar, skriver om skönhet och vänskap men framförallt om sig själva. Vidare fann de att den rosa färgen är vanligt förekommande som en social markör för feminism, det mjuka och delikata i bloggtexterna. Short Message Service (SMS) och Microsoft Service Network (MSN) erbjuder möjligheter att kommunicera (chatta) med varandra via mobil eller nätet. Twitter är även det ett socialt nätverk där man kan publicera meddelanden som inte innehåller fler än 140 tecken till varandra (Hamilton 2009). YouTube

är en plats för upplevelser genom att titta på andras filmer, lägga ut egna filmer eller enbart kommentera (YouTube 2010).

Användning av Internet har ökat de senaste åren. Hälften av landets befolkning använder sig av sociala nätverk (Findahl 2011:18). Upp till tioårsåldern använder lika många flickor som pojkar dataspel. Efter tioårsåldern övergår flickor mer till att använda bloggar och sociala nätverk medan pojkarna fortsätter att spela dataspel, oftast online (Findahl 2011:26). Fler unga i åldrarna 12–15 använder hellre Facebook än bloggar (Findahl 2011:18–20). För eleverna erbjuder mötesplatser som Facebook, SMS, bloggar etc. möjligheter till socialt nätverkande och till kommunikation. Hur, hur ofta, var och varför några av dessa verktyg används av barn kommer att presenteras nedan.

Elvaåringars skriftbruk i skolan och till vardags

Metod och datainsamling för min pågående studie, som fokuserar såväl skolans skriftpraktiker och skrifthändelser i årskurs 5–7 som elevernas vardagliga skriftpraktiker och skrifthändelser, lyfts fram i detta avsnitt. Jag har valt fallstudien som utgångspunkt för studien då den är lämplig när man vill göra en studie som behandlar nutida skeenden och fokusera insikter och tolkning (Merriam 1994:22–30).

Den pågående studien genomförs i Söder- och Västerstad.³ Jag har efter samtal med kommunala tjänstemän valt ut två skolor i Söderstad och en skola i Västerstad. I Söderstad deltar Landskolan och Centralskolan. I Västerstad deltar Mellanskolan. Åtta klasser fördelade på tre skolor har deltagit. Data från den pågående studien består av en kortare elevenkät, inspelade gruppsamtal med elever, inspelade gruppsamtal med lärare, observationer i klassrum och skrivna elevtexter.

Studien inleddes med att 113 elever i årskurs 5 under hösten 2010 svarade på elevenkäten som framförallt fokuserade vardagligt skriftbruk. För en djupare förståelse av de skrifthändelser som förekommer i elevernas vardag och för att förstå de vardagliga skriftpraktiker som eleverna deltar i eller omges av har jag genomfört gruppsamtal med eleverna. I samarbete med läraren har jag valt ut sex elever, tre flickor och tre pojkar från varje klass med undantag av två klasser i såväl Västerstad som Söderstad. Där arbetade klasserna så pass ofta tillsammans att jag valde ut sex elever från två, näst intill sammanslagna, klasser. Totalt har därmed 36 elever fördelade på sex samtalsgrupper deltagit. Gruppsamtalen genomfördes på skolorna i ett lugnt grupprum. Vid tre tillfällen träffade jag samtalsgrupperna med elever under hösten 2010. Under samtalen har eleverna delat med sig av sina erfarenheter och bruk av olika skriftpraktiker.

³ Samtliga namn på orter, skolor och personer är fingerade.

Gruppsamtalen med lärarna har genomförts vid två till tre tillfällen på vardera skola. Temat för samtalen har varit; elevernas skriftpraktiker, en inläst artikel⁴ och kursplan i svenska samt svenska som andraspråk 2011.⁵ Elevsamtalen såväl som lärarsamtalen har spelats in med en voice-recorder. Samtliga gruppsamtal har transkriberats.

De observationer som genomfördes i och utanför elevernas respektive klasser, under hösten 2010, var i huvudsak icke deltagande även om jag gick runt i klassrummet och noterade elevernas arbete (jfr Merriam 1994: 101–112). Vid några tillfällen har jag spelat in undervisningssituationer. Jag har även samlat in elevtexter, haft tillgång till flera av elevernas bloggar och några Facebook-konton från samtliga klasser. I analysarbetet har jag pendlat mellan de nedskrivna samtalen och observationsanteckningarna för att se såväl samband som avvikelser. De bloggar som presenteras i artikeln har valts ut för att visa på elevernas förmåga att uttrycka sig multimodalt.

Det är framförallt från dessa data som jag återger olika skrifthändelser i denna artikel. Några resultat hämtas även från en studie, som jag genomförde i samma kommuner, Västerstad och Söderstad, i samtliga årskurs 5 under våren 2008. Det var en enkätstudie med frågor om elevernas attityder till, användning av och tillgång till olika skriftpraktiker och skrifthändelser inom skola och fritid. 1359 elever besvarade enkäten. En enkätstudie kan ge en överblick då den besvarar frågor som "Hur många?" och "Vad?" (Merriam 1994:22f.).

Elvaåriga barns vardagliga skriftbruk

Resultat från mina två studier av elevers vardagliga skriftpraktiker och skolans vardagliga skriftpraktiker lyfts fram i detta avsnitt. Inledningsvis lyfts resultat från enkätstudien fram, exempelvis elevernas olika aktiviteter vid datorn, hur ofta de förekommer och hur aktiviteterna fördelas utifrån kön och modersmål. Därefter följer resultat från samtalsgrupperna där eleverna berättar om sitt skriftbruk följt av några elevbloggar. Avsnittet avslutas med en kort reflektion över elevernas skrifthändelser på sociala nätverk.

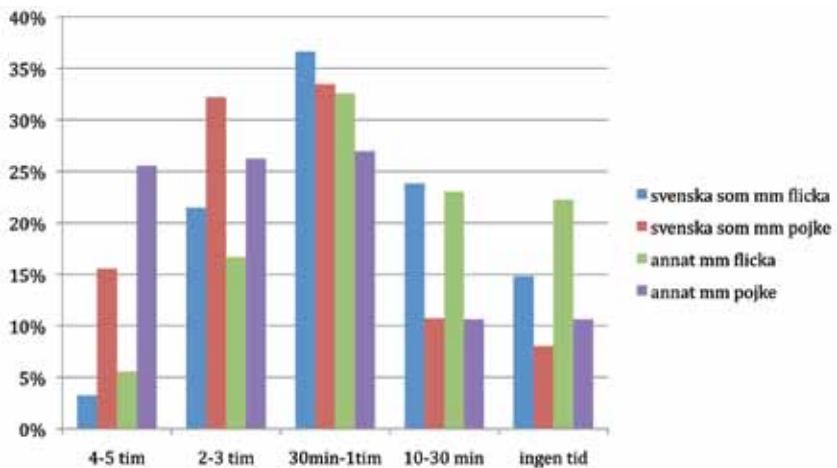
Utifrån elevenkäten som genomfördes 2008 framkommer att elevernas vardagliga skriftbruk vanligtvis innebär att de skriver och läser texter via datorn. Det möjliggörs då det i hemmen finns den tekniska utrustning som är nödvändig för att kommunicera när ungdomarna inte befinner sig ansikte

⁴ Artikeln var *Öppna fönstren för lustläsning* av Pär-Yngve Andersson. Artikeln är publicerad i *Svenskläraren* nr 1, 2008, s. 31–33.
http://www.svensklararforeningen.se/objfiles/1/13article3221_-126241097.pdf

⁵ Kursplan för svenska och svenska som andraspråk finns i Skolverket 2011. *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet* 2011. Stockholm: Fritzes.

mot ansikte. Vidare visar elevenkäten att det finns i genomsnitt 4 mobiler, 3–4 DVD-spelare och 2–3 spelkonsoler per familj. I stort sett alla eleverna har tillgång till minst en dator i hemmet. I liten utsträckning består skriftbruket av bokläsning. Cirka 70% av barnen läser dock böcker minst 10–30 minuter per dag och cirka 30% läser 30–60 minuter per dag. Men i denna tidsmängd ingår även skolans bokläsning.

Att *sitta vid datorn* är ett diffust begrepp men inrymmer kommunikation, dataspelande, faktasökning och mycket mer. För barnen täcker *sitta vid datorn* in alla de aktiviteter som de kan utföra via datorn. Tabellen nedan, en sammanställning från en enkätfråga i studien från 2008, visar hur många timmar 11-åringar själva rapporterar att de sitter framför datorn i genomsnitt per dag.

Tabell 1. Tid framför datorn/dag för 11-åringar utifrån kön och modersmål (mm) uttryckt i procent.

I tabell 1 har jag valt att lyfta fram kön och modersmål. 25% av pojkar med annat modersmål än svenska anger att de ägnar mer än 4–5 timmar per dag framför datorn vilket är många fler jämfört med alla flickor samt pojkar med svenska som modersmål. Det finns en mindre grupp elever som inte använder datorn. I den gruppen dominerar flickor med annat modersmål än svenska.⁶ Drygt 20% av flickor med annat modersmål än svenska rapporterar att de tillbringar "ingen tid" framför datorn. Diagrammet visar även att övervägande antal barn angett att de inte sitter vid datorn under längre perioder utan att datoranvändandet är mindre än en timme per dag.

Enkätstudien genomfördes 2008 vilket kan vara viktigt att notera då Findahl (2011:10) menar att användandet av datorer och Internet har ökat

⁶ Modersmål förkortas i tabellen till mm.

mycket snabbt. Allt färre saknar dator eller tillgång till Internet. Det man kan anta är att allt färre skulle markera "ingen tid" om enkätstudien genomförs idag. I Findahls (2011:19) rapport framkommer vidare att 85% använder sig av sociala nätverk 2011, jämfört med 57% procent 2010 vilket skulle kunna vara en indikation på att användningen bland elever i årskurs 5 också har ökat. Internet används av 89% av barnen i åldersgruppen 12–15 år och cirka 3 timmar per dag (ibid. 2011:12). Man skulle därför kunna anta att tiden framför datorn ligger betydligt högre 2011 bland elever i årskurs 5 än 2008 när enkätstudien genomfördes.

Eftersom enkätstudien var anonym och eleverna inte kände mig menar jag att eleverna inte har svarat utifrån en förväntad norm om datoranvändning. Attityder till exempelvis spelande via Internet, som framförallt pojkar ägnar tid åt, kan variera. Det kan exempelvis vara så att man anser det vara slöseri med tid (Findahl 2011:27). Jag tror inte att det har varit fallet i denna studie utan snarare har klasskamraterna visat förundran då någon spelar många timmar varje dag. Det är alltså, i min studie, inte enbart pojkar som ägnar sig åt datorn när de kommer hem. Men det är nästan enbart pojkar som tillbringar flera timmar framför datorn varje dag. Det är något som barnen är medvetna om då några klasskamrater kommenterar en pojkes envetna sittande vid datorn, flera timmar varje dag, med skratt och hmm-anden under ett gruppsamtal. Bland barnen är det flera som har tidsbegränsning för att sitta vid datorn, där en timme per dag är en vanlig begränsning. Det finns också naturliga tidsbegränsningar exempelvis om det endast finns en dator i hemmet som flera i familjen vill använda. En pojke, Pontus, på Centralskolan berättar under elevsamtalen 2010 om en vanlig dags aktiviteter efter skolan.

Så fort jag kommer hem så tar jag en mellis och sätter jag mig vid datorn. Sen kanske jag går ut och gör nånting. Jag brukar vara med kompisarna och så (Pontus 2010).

De vardagliga skrifthändelserna innehåller flera multimodala aktiviteter. Att sitta vid datorn är en daglig vana som innebär att Pontus "kollar" YouTube och Facebook. Han tittar på andras filmer på YouTube men lägger inte ut några egna filmer. En annan pojke, Muhammed, menar att han en vanlig dag efter skolan "kommer hem sätter mig vid datorn, chattar, bloggar" (Muhammed 2010). För Muhammed består skrifthändelserna av att han chattar och bloggar på en Steam Community.⁷ Han använder sig även av MSN

⁷ Steam är en digital plattform att spela spel med andra, chatta och umgås på nätet med vänner. [http://en.wikipedia.org/wiki/Steam_\(software\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Steam_(software)) <https://steamcommunity.com/>

och Facebook. Utöver detta kommenterar Muhammed även andras inlägg på YouTube. Flera skrifthändelser förekommer i och med att han kontinuerligt läser, tittar och skriver på nätet. Visserligen hade han inledningsvis i samtalet svarat att han inte skriver på sin fritid, då han ansåg att skrivande på YouTube inte räknades.

Under ett av gruppsamtalen berättar en av flickorna på Centralskolan, Linda, att hon använder sig av flera kommunikationssätt när hon kommer hem efter avslutad skoldag.

Sitter vid MSN, bilddagboken och lyssnar på musik och sen har vi, min gympagrupp en blogg där det står vad vi gör varje träning med lite videoklipp och bilder och så. Och på kvällen brukar jag åka på gympa eller handboll. Jag har gympa 3 kvällar i veckan och handboll 2 (Linda 2010).

Multimodala skrifthändelser som musik, MSN och bilddagboken är en del av Lindas vardag parallellt med idrottsliga aktiviteter. Dessa två miljöer, media-landskapet och idrotten, möts på en blogg med syfte att berätta och kommunicera. Linda ingår även i en Facebook-grupp, där idrottsgruppen tillsammans skapar skrifthändelser.

Utifrån gruppsamtalen med elever, 2010, kan jag konstatera att flera av eleverna har egna bloggar och drygt hälften av eleverna har ett konto på Facebook. En av enkätfrågorna i min studie handlar om hur ofta eleverna bloggar eller skriver på Facebook. Dubbelt så många flickor som pojkar anger på den frågan att de bloggar eller skriver på Facebook varje dag. Bland de som anger att de aldrig bloggar eller skriver på Facebook är antalet flickor ungefär lika stort som antalet pojkar. I Findahls (2011:20) rapport framkommer att det är drygt 30% av flickorna i åldersgruppen 12–15 år som skriver egna bloggar medan endast ett fåtal pojkar gör det i den åldersgruppen. I min studie har jag inte separerat skrivande på blogg från skrivande på Facebook, men mina resultat ovan visar att betydligt fler flickor är aktiva på sociala medier jämfört med pojkar vilket i stort följer resultaten från Findahls (ibid.) rapport. När jag frågar dem vad de skriver om så handlar svaren om vad de har gjort under dagen eller vad de tänker göra. Nedan lyfter jag fram några bloggar som eleverna har visat mig. Det är flickor som är skribenter, vilket beror på att endast flickor gav mig bloggadresserna. Caroline på Mel-lanskolan i Västerstad öppnade sin blogg under augusti 2010 och nedanstående citat är ett tidigt inlägg i bloggen.

Hej! ganska nyvaken och nu ska jag äta pappas goda amrekanska pannkakor!
Kram//F (Caroline, 2010-10-16)

I denna relativt korta skrifthändelse presenterar Caroline sin dag. Det är en personlig text som berättar om Carolines vardagliga aktiviteter, som att äta pannkaka. En annan något längre text publicerad en månad tidigare berättar även den om Carolines aktiviteter. Värderingar om aktiviteter blandas med information.

Hej!

En jaobbig helg har just dragit förbi.

Jag har ju varit på läger och gjort saker.

Ja i alla fal ska jag vila ut mig för en lång skoldag i morgon.....

Kram f..... (Caroline, 2011-09-19).

Stavningsnormer prioriteras inte. Exempelvis skriver hon "amrekanska" i första citatet och "jaobbig" i det andra. Bakgrundsfärgen har betydelse för layouten då Caroline aktivt har valt bakgrundsfärgen rosa i båda inläggen. Men i januari, 2011, 3 månader efter publiceringen, är den rosa bakgrundsfärgen borta och ersatt med vit färg. I övrigt följer bloggen den mall och de ramar som bloggportalen blogg.se erbjuder för nybörjare. Det innebär exempelvis att varje skrifthändelse som Caroline skriver har en förutbestämd rubrikrad. I denna skrifthändelse används versaler i rosa, exempelvis **DESIGN** och **TÄVLING**. Rubrikerna berättar vad texten handlar om. Hon lägger in egna fotografier och letar efter bilder på nätet. Bilderna blir fler och fler och visar dels på presenter som hon har fått som bilden nedan, dels på kläder, hus och djur. Det jag kan se är att bilderna är viktiga och att de kompletterar den text som skrivs. Nedanstående är kopierat från Carolines blogg.

Carolines blogg, 2011-01-08. Foto: Caroline

Hej! jag har fått en, ni kan gissa vad den saken är ju på bilden åvanför!
Gissa om ni kan!

Jag har inte bara fått det jag har också fått en Kamera som är röd
(samsung)

I ovanstående blogginlägg för Caroline en dialog med sina läsare, "Gissa om ni kan!" Bloggens viktigaste syfte är för Caroline att visa och kanske reflektera över de händelser som pågår runt henne. Även i detta blogginlägg är stavningen inte kontrollerad. Hon skriver ibland som det uttalas, exempelvis "åvanför". Bloggen varvas även fortsättningsvis med kort textinformation om hennes aktiviteter.

TÄVLING!

Hej! Idag har jag tävlat slalom i vemdalen som ni vet så åker jag slalom.
(Caroline, 2011-01-05)

I ett inlägg, som ett PS, kommer information om att hon ämnar göra sin blogg mer personlig "Ps:Jag ska göra en ny header och design" (Caroline, 2011-01-04). Några dagar senare har Caroline gjort en egen startbild, en header, till sin blogg istället för en av de mallar som finns. Hon har lagt in ett fotografi på sig själv samt ett bakgrundsmönster i sin header. I blogginlägget ställer hon återigen en fråga till eventuella läsare, denna gång om den nya designen vilken inkluderar en ny header. Från att inledningsvis i bloggen enbart använt skrift har hon utvecklat sin förmåga att använda nya verktyg för att uttrycka sig med skrift och bild. Det korta inlägget har även en rubrik.

DESIGN

Hej! nu har jag skaffat en ny design vad tycks?
(Caroline, 2011-01-06)

Valet av bild och bakgrundsfärger avser att ge ett estetiskt tilltalande intryck och blandningen av talspråkstext med skriftspråkskonventioner skapar en närhet till Caroline och en närhet i tid. Tydligt framkommer, när jag följer Caroline över tid, att hon har utvecklat sin förmåga att uttrycka skrifthändelser i bloggen.

På Centralskolan i Söderstad använder sig Catrine också av bilder, framförallt egna fotografier för att göra skrifthändelser intressanta.

TTJJJAAABBY

Kopparcupen här näst !

Jippie , jag älskar er Göksten (L)

6-8 / 1

Hoppas vi kommer långt!

Ett lycka till kanske ?

Jagåker imorrn, så kommer nt blogga på tre dar.

Sorligt :)

menmen, matcher i alla fall!

KulKul.

Jag lovade att visa en bild på mina blåa ögon,

är dom fina ?

kommerntera ärligt nu alla ;*

(Den sista bilden på 3 dagar)

Men ska dra & packa det sista!

Så hejdå, naw va tråkigt att bara skita i datan tre dagar.

men i alla fall, alla ni måste smsa eller ringa mej

hejdå!

puss påer ;*

Catrines blogg, 2010-11-10. Foto: Catrine

Ordgränser är inte viktiga att behålla i Catrines texter exempelvis skriver hon ihop "jag åker" och "men men". Inte heller normerad stavning är det mest centrala. Exempelvis skriver hon *sorligt* för *sorgligt*. Det som däremot är viktigt är bilderna. Catrine har lagt ner mycket arbete på att fotografera och komponera en bild av flera ögonbilder. För att läsaren av bloggen ska aktiveras ställer Catrine en fråga som ska besvaras – "är de fina?". Catrine har haft sin blogg under cirka ett halvår och vi kan se att hon lägger ned arbete på den. Den lilla detaljen med en bild på en mobil som har infogats i texten är ytterligare ett exempel på Catrines förmåga att kombinera text och bild.

I blogg-texterna finns också ett antal olika symboler för att uttrycka känslor och åsikter. En bokstav kan flerdubblas som i "skummmm" eller så kan tecken, som en smiley ☺ eller två specialtecken :) infogas för att beskriva en känsla, som att vara glad, ledsen, besviken eller arg. Exempelvis använder Linnea, som går på Landskolan i Söderstad, sig av specialtecken i texten nedan. I citatet nedan kan jag läsa om Linneas kommande resa till Indonesien.

Asså shit de är nån fuking vulkanutbrott! I Inonesien asså och jag ska till bali om 2 månader och vi kanske inte kan flyg dit då :((((((((((men hoppas de går! aja hejhopp skummmm (Linnea, 2010-10-27)

I mötet med denna bloggtext kan jag läsa att resan är hotad av ett vulkanutbrott, vilket medför att många känslor visas på olika sätt i skrifthändelsen. Exempelvis använder Linnea " :((((((((" för att visa att hon är sur. Mångfaldigandet av (- tecknet används för att understryka och poängtera Linneas känsla. Med ett varierat ordförråd, där engelska ord blandas med svenska, visar Linnea att hon är både sur, arg och ledsen när hon inser de följder som ett vulkanutbrott kan få för hennes resande. Besvikelse blandas med hopp när hon skriver "hoppas de går". Det finns goda skäl att anta att normerad stavning inte är prioriterat i denna text. Exempel på detta är "asså" och "nån".

En blogg kan även användas för att skildra något som kommer att ske. Tove, som också går på Landskolan, skapar intresse samt förbereder för fortsatt berättande och läsande genom att tala om att hennes hund ska få valpar.

hejsan!

Jag heter t.... och jag har skaffat den här bloggen för att skriva om mig mina kompisar och min hund med sina valpar!! kramiiisar T....! (Tove, 2010-10-10)

Syftet med Toves blogg är att skriva om sig själv och sina kompisar men framförallt om de kommande valparna. Bloggen ger Tove en möjlighet att berätta om en viktig känslomässig händelse. Enskilda ord i bloggen är viktiga för Tove men inte utifrån enbart ett linjärt perspektiv och rättstavningstänkande. Utan orden kan visuellt uttrycka mer än enbart en grafisk form. Tove betonar intensitet, exempelvis skrivs "kramiiisar", där flera /i/ får symbolisera närhet. I bloggtexten finns även ett fotografi som föreställer Toves hund läsande en bok med glasögon på nosen. Känslan för vad som tilltalar finns hos Tove.

I vilken mån elever i årskurs 5 uppskattar att arbeta med digitala medier varierar. Framförallt är det flickorna som tycker att det är *mycket roligt* medan pojkar i större utsträckning än flickor anser att det är *mycket tråkigt*.

En pojke, Ali, får här representera pojkar som inte tycker att det är roligt att kommunicera via vare sig blogg eller Facebook.

Nej, jo men jag har, men jag använder det aldrig. Det var typ förut, förra året. Jag satt där en dag sen var det tråkigt. Det var samma med Facebook. Jag fixar en dag sen nästa jag spelar jag tycker att det var tråkigt (Ali, 2010).

Ali har haft en blogg som han aldrig använde för att han tyckte att det var tråkigt. Inte heller Facebook är roligt. Findahls (2011:20) rapport visar som tidigare nämnts att pojkar använder Facebook och blogg i betydligt lägre utsträckning än flickor. Det är dock få andra elever i min studie som anser att sociala medier är tråkiga även om de inte använder dem i någon större utsträckning.

Efter en vanlig skoldag är det många av eleverna som ägnar sig åt fysiska aktiviteter med kompisar i det vardagliga rummet. Både flickor och pojkar spelar fotboll eller ägnar sig åt andra aktiviteter vilket har lyfts fram i bland annat Catrines blogg. Även Ali är gärna med kompisar. I nästa citat berättar Ali vad han vanligtvis gör en vardag efter skolan.

Så kommer jag hem och gör läxor och äter middag och går ut med kompisar. Och så kommer jag hem och tittar på TV en halvtimme och sitter vid datorn en halvtimme. Alltså jag får inte lust att sitta mer. Vet du varför? Jag tycker att det blir tråkigt (Ali, 2010).

Citatet om Alis uppfattning om bloggar och Facebook som varande tråkiga stärks när han i ovanstående citat betonar att datorn inte alltid är i fokus även om det är en daglig vana. I citatet lyfter han även fram sina TV-vanor som kan kategoriseras som en skrifthändelse. Dessutom gör Ali läxor vilket vanligtvis innebär en skrifthändelse eftersom han skriver, läser eller talar om något.

När Linnea och de andra flickorna skriver på Facebook eller i bloggar följer de det skriftbruk avseende ordval, värderingar och stavning som råder i dessa skriftpraktiker. Normerande stavning, böjningar och ordbruk är inte viktiga utan det är det visuella ögonblicksinttrycket som är viktigt. Vackra, roliga och intressanta bilder kombineras med texter och färgsätts för att fånga läsarens uppmärksamhet. Denna vardagliga skriftpraktik verkar som synes skilja sig åt från skolans skriftpraktik med givna stavningsnormer och krav på korrekt meningsbyggnad. I skolans skriftpraktik förekommer bilder men vanligtvis endast om det finns tid. Kontexten för de vardagliga skrifthändelserna är oftast elevens egna upplevelser och erfarenheter vilket även skolans skrifthändelser ibland tenderar att utgå från.

Skrifthändelser i vardagen och skolan

Finns nätbaserade skrifthändelser endast utanför skolan? Utifrån mina observationer menar jag att så inte är fallet men undervisningen tar inte i någon större utsträckning tillvara barnens erfarenheter och kunskaper från nätet. Detta beror inte på vare sig ovilja eller okunskap från lärarna då dessa i regel försöker förändra sin undervisning, utan grundar sig i det faktum att det finns för få datorer för skriftbruk via datorn på de skolor som jag har studerat. Det är alltså, menar jag, de ekonomiska förutsättningarna som begränsar skolans multimodala skriftbruk i de studerade skolorna. I detta avsnitt beskrivs några vardagliga skrifthändelser som på olika sätt letar sig in i skolans skriftpraktik.

Elevernas vardagliga skrifthändelser förekommer inom skolans väggar framförallt på rasterna mellan lektionerna. Skrifthändelser under rasten kan variera. Det dominerande inslaget är att skriva klart en uppgift eller att öva inför ett muntligt framförande, men även andra skrifthändelser kan noteras. Ett exempel utspelar sig strax före rast. Sju elever på Central-skolan i Söderstad, samtliga med utländsk bakgrund, står eller sitter framför datorn och tittar på en YouTube-film, en kort film om Sister Khadidje. I denna film uttalar hon sig om att festa. De som festar är svenskar, och på festerna förekommer alkohol samt dans, menar Sister Khadidje. Hennes egna barn däremot festar inte utan de sitter hemma och läser läxor. Eleverna kommenterar och skrattar. Två viktiga textfaktorer är dels Khadidjes uttal då hon bryter på svenska med ett uttal som inte kan identifieras till ett specifikt språk, dels hennes klädsel då hon alltid har en sjal som markör för utländsk bakgrund.⁸ Det är roliga bildinslag som barnen tolkar, skapar egna sammanhang och meningsfullhet från. Under den efterkommande rasten pratar några av eleverna om olika filmer på YouTube medan några andra pratar om andra nätbaserade texter. En elev passar samtidigt på att skicka iväg ett SMS via sin mobil som enligt skolans regler har varit avstängd under lektionen.

Ett annat exempel utspelar sig på Landskolan i Söderstad då några elever spelar dataspel under en rast. Två elever spelar på den stationära skoldatorn och ett flertal spelar på egna spelkonsoler, Nintendo DS. För att få sitta vid skoldatorn på rasten behöver eleverna fråga läraren samt fylla i sitt namn på ett schema. Två elever i taget får sitta vid en dator 15 minuter åt gången. Den vänstra bilden visar en flicka som spelar ett spel medan en pojke tittar på och kommer med råd och kommentarer. Det är ett pågående samtal mellan

⁸ Sister Khadidje, <http://www.youtube.com/watch?v=AQdVOILNxls&feature=related> och YouTube www.anagina.blogg.se. Sister Khadidje ironiserar och skämtar om olika kulturers värderingar och normer.

eleverna. Den högra bilden visar flera elever som sitter tillsammans runt ett bord i klassrummet med varsin spelkonsol.

Skrifthändelser under raster i klassrummet. Foto: Berit Lundgren.

Eleverna har alltså var sin Nintendo-konsol men de spelar samma spel och kan interagera med varandra. Avståndet mellan deltagare som spelar samma spel får inte vara för långt då spelets räckvidd är begränsat. Det är tyst och eleverna trycker på knapparna för att styra figurerna och händelserna i spelet. När ett spel är avslutat pratar eleverna med varandra om olika aktiviteter i spelet. Eleverna spelar ofta dataspel hemma men nästan aldrig i skolan annat än på raster vilket framkom under gruppsamtalen med eleverna.

Rasten är alltså den tydliga bro som förbinder barnens vardagliga skriftpraktik med skolans skriftpraktik. När utrymme ges i klassrummet under lektionstid smyger sig dock elevernas erfarenheter och kunskaper från den vardagliga skriftpraktiken in i skolan. När barnen skriver på nätet använder de förkortningar, både på svenska och engelska. Eleverna i en av klasserna på Centralskolan gjorde gruppvis en inventering av alla förkortningar som de menar att de använder när de exempelvis SMS-ar och chattar. Läraren skrev upp alla förkortningar på tavlan när förslagen kom. Några av dessa presenteras i figur 1.

Förkortning	Betydelse	Förkortning	Betydelse
bdb	bilddagboken	WoW	World of Warcraft
fb	Facebook	gf	good fight
lol	laugh out loud	hmd	hur mår du
e	är	vgd	vad gör du
bff	best friends forever	Ily	I love you

Figur 1. Några förkortningar som eleverna använder när de SMS-ar eller chattar.

Kunskapen om ords uttal men även bokstävers namn är tydlig, exempelvis "Ily" där *I* är ett en-bokstavs-ord, *you* uttalas på samma sätt som bokstaven /u/. Vad som kommer där emellan är underförstått utifrån ett /l/ och det sammanhang som satsen ingår i. Eleverna har kunskap om den norm som gäller för att skriva förkortningar inom skrifthändelserna SMS och chat. Ofta motsvarar en bokstav i förkortningen ett helt ord som börjar på den bokstaven exempelvis "vgd" som är en förkortning för "vad gör du". Engelska ord förekommer relativt ofta, exempelvis "best friends for ever" vilket förkortas med "bff". Denna vedertagna förkortningsnorm är informell och skapas av användarna. Den är även anpassad till en nätburen skriftpraktik där snabbhet prioriteras.

Ytterligare ett exempel på dialog mellan elevernas vardagliga skriftpraktik och skolans är en klassblogg i en av klasserna. En av lärarna på Centralskolan har startat en blogg för att synliggöra elevernas arbete i skolan. I och med att klassrummet är utrustat med en projektor och en dator så kan läraren introducera bloggen för alla elever samtidigt. Läraren lyfter under introduktionen fram att bloggen kan jämföras med en dagbok.

Det är lite som en dagbok, fast på nätet. Så det betyder ju att alla som vill kan gå in och läsa det som man skriver. Och därför kan det ju vara viktigt att tänka på vad man skriver och vad man lägger ut på bloggen. Är det någon här som har skrivit en vanlig dagbok? (Lärare, årskurs 5)

En av eleverna berättar som svar på lärarens fråga att hon skriver dagbok och att den är låst. Ingen annan än skribenten får alltså läsa det som skrivs i en pappersbunden dagbok. Bloggen däremot kan läsas av alla. Ett syfte med den blogg som klassen på Centralskolan har skapat är att informera föräldrarna om vad som händer i skolan. Eleverna och läraren skriver därför texter och fotograferar i klassrummet för att sedan lägga ut materialet på bloggen. Ett exempel är läsning av pappersburna tidningar och på bloggen kan jag läsa en av de första bloggtexterna där läraren är skribent.

Idag var det dags för klassens första skriftliga läxförhör på engelska. Det var kroppen som stod i fokus och många var nervösa innan. Det var även första dagen då barnen fick dagens tidning att läsa i klassrummet, detta kommer att finnas varje dag framöver så de kan bekanta sig med tidningarna och läsa nyheter. Detta är förberedande för ett kommande arbetsområde om tidningar och artiklar (Klasslogg, 2010-11-23).

Texten innehåller direkt eller indirekt skrifthändelser som läsning i dags-tidningen och uppläsning av en egen skriven text. Genom att använda en blogg för kommunikation har ytterligare en skrifthändelse fogats till klassens modaliteter. I detta klassrum finns tekniska förutsättningar för att ar-

beta med en blogg. Mottagaren av information, berättelser och bilder är en autentisk mottagare som vanligtvis inte finns i klassrummet. Ett annat inslag på bloggen är skrivet av en elev och handlar även det om vad som händer i klassen.

Vecka 45-45

Av Emma Andersson - Onsdag 9 nov 08:32

Kommentarer (0)

Hej Hej, Nu är det skola igen. 😊 Fyra killar slutat i klassen, det ska bli bättre arbetsro i klasstummet därför måste de sluta, inga andra. Med tiden kommer vi att se om det blir någon skillnad. Vi som skriver tycker det är ganska orettvist för de att de måste sluta och ingen annan, det är ingen tid bestämt på hur länge de ska vara borta, men vi hoppas de kommer tillbaka snart. 😞 Men men , engelska och matte läxa till fredag ❤️ Imorgon är det föräldrar möte klockan 18.30. Idrott imorgon. Idag har grupp 2 prov i hemkunskapen. Vi hoppas det går bra. /ANONYMA

Publicerat i: Allmänt

Dela på Facebook - Dela på MSN - Tipsa via e-post - Direktlänk

Elever skriver i klassbloggen. (Klasslogg, 2011-11-09).

Elevtextern handlar mer om relationer i klassen och det sorgliga med att fyra elever inte får vara i klassen då de bråkar för mycket. Texten är skriven av några anonyma elever och visar att de inte förstår varför dessa fyra elever inte får vara i klassen. De ser endast det orättvisa för de avvisade eleverna. Bloggen läses av föräldrar och inlägget kommer kanske att diskuteras under föräldramötet som annonseras i bloggtexten. Kanske är det så att eleverna vill lyfta över problemet till föräldrarna. I denna blogg använder sig eleverna av tre olika små förstärkande bilder för att visa att de är glada, ledsna eller att de gillar att det är fredag imorgon. Inga tydliga förstärkningar på vare sig ord- eller meningsnivå finns. De avvikelser från normerande stavning och grammatik som förekommer handlar mer om att eleverna inte behärskar det svenska språket än att de använder och leker med språket för egna syften som har varit tydligt i de andra ovan beskrivna bloggarna. Exempelvis glömmer eleverna att skriva *har* framför "slutat i klassen". Avvikelse från stavningsnormen som "klasstummet", "besämnt" och "orettvist" förekommer. En särskrivning finns också med "föräldrar möte" samt ytterligare några grammatiska avvikelser "orettvist för de (dem) " och "besämnt på (om)". De avvikelser från stavningsnormen som förekommer påverkar inte läsarens förståelse. Tydligt är att det kommunikativa innehållet är väsentligast, därefter den estetiska layouten och i liten utsträckning stavningsnormer och grammatiska normer. Det gäller även för de andra bloggarna som har lyfts fram i artikeln.

Att bygga broar – en reflektion

I den här artikeln har barns skrifthändelser presenterats, framförallt från den vardagliga skriftpraktiken men även från de studerade skolornas skriftpraktik där ett möte med det vardagliga sker. I detta avslutande avsnitt kommer jag att reflektera över barnens varierade skriftbruk.

Den avgränsning som vanligtvis görs mellan en vardaglig skriftpraktik och skolans bygger framförallt på de normer och värderingar som skolans skriftbruk representerar. Sannolikt kan det tolkas som att skrifthändelser som inte följer skolans skriftpraktik inte är något som läraren lyfter in i sin undervisning vilket har framkommit i såväl denna som andra studier (jfr Fast 2007; Barton 2007). Det innebär i praktiken en begränsning av vad skrifthändelser är, vilket en av eleverna också lyfte fram när han menade att skrifthändelser på YouTube inte är skrivande, men även en begränsning av barns uppfattningar om en skriftpraktik. Att ringa in skrifthändelser är för barnen alltså inte alldeles enkelt eftersom text definieras av vuxna utifrån samhällliga värderingar och normer (Barton 2007). Indelningen är en konstruktion som inte alltid är till fördel för elevernas literacy-utveckling. I styrdokument som *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011* (Lgr11, Skolverket 2011) framkommer bland annat att vardagliga skrifthändelser ska vara en del av undervisningen i svenska. Exempelvis ska undervisningen behandla "texter som kan kombinera ord, bild och ljud till exempel webbtexter, Interaktiva spel och tv-program" (Skolverket 2011:225). Vidare ska undervisningen i svenska utveckla "skapande av texter där ord, bild och ljud samspelar" (Skolverket 2011:225). Undervisningen ska även utveckla elevens förmåga att uttrycka egna åsikter och tankar "i olika slags texter och genom skilda medier" (Skolverket 2011:222). Något som eleverna praktiserar i vardagen men inte i skolan. De skrifthändelser som finns beskrivna i denna artikel, är alltså inte vanligt förekommande i undervisningssituationer. Men det har visat sig i min studie att det på olika sätt och i olika sammanhang förekommer glidningar och överlappningar mellan den vardagliga skriftpraktiken och skolans. Ett sådant exempel är rastverksamheten som bygger broar mellan de två skriftpraktikerna i form av skrifthändelser som sker inom skolan men oftast representerar en vardaglig skriftpraktik.

Den skriftpraktik som framträder bland barnen under fritiden kan varken betraktas som enhetlig eller oföränderlig. Som studien visar deltar eleverna i ett stort antal skrifthändelser nätet exempelvis på Facebook, i bloggar och via SMS. Studien visar även på viss enhetlighet då till synes alla eleverna tillbringar kortare eller längre tid med digitala medier varje dag exempelvis datorn, mobilen eller tv:n. När de sitter framför datorn spelar

de spel, läser eller skriver och med mobilen skickar de SMS, spelar spel eller surfar. De svårigheter som uppstår för eleverna i vardagliga skrifthändelser övervinns oftast tillsammans med kompisar vilket medför att flera personer involveras i problematiseringar och möjliga lösningar. Vidare visar studien att de flesta, men inte alla, upplever det meningsfullt att sitta framför datorn. Tydligt framkommer även utifrån bloggarna att eleverna utvecklar sin textkompetens.

Elevernas skriftspråkliga aktiviteter på rasterna bjuder in till samarbete mellan eleverna. Det är för eleverna oftast stimulerande skrifthändelser som bygger på motivation, intresse och erfarenhet. Barns kunskap om och i läsning och skrivande utgår på rasterna från den praktik som de utövar. Det bör få konsekvenser i undervisningssituationer så att de problematiserar och bygger på barnens texterfarenhet. Barnens vardagliga skrifthändelser, oavsett medium, har en meningsskapande funktion. Skrifthändelserna existerar, som exemplen visar, alltid vid sidan av eller bredvid och tar sig uttryck i olika former för att skapa mening. Viktigt att beakta, menar jag, är att skriftbruk är endast en, om än kanske den viktigaste, av alla resurser som barnen använder för att skapa mening i såväl vardaglig verksamhet som skolans.

Jag har i denna artikel försökt antyda att undervisningen, om möjlighet ges, lyfter in skrifthändelser som även förekommer i elevernas vardagspraktik. Men det är endast ett spirande arbete bland några lärare. Vanligtvis har skolan inte insett hur elevernas bruk av text skulle kunna påverka undervisning och lärande. Det kan även förhålla sig så att skolan inte heller inser hur skilda skriftpraktiker representerar olika perspektiv på literacy samt att de normerar men även segregerar skriftpraktiker från varandra via olika skrifthändelser och språkbruk. I sin tur kan det medföra att eleverna i skolan är hänvisade till en skriftpraktik som är konservativ och i sämsta fall ineffektiv för elevernas lärande (jfr Dunkels 2009). Kanske är det så att skolan i stort behöver transformera sin undervisning så att den bättre överensstämmer med det textlandskap som barnen befinner sig i till vardags. I de besökta skolorna är det dessvärre även den begränsade tillgången på datorer som gör att lärarna inte i någon större utsträckning kan utvidga sin undervisning med digitala skrifthändelser.

Avslutningsvis vill jag lyfta fram att i en värld som i allt högre grad präglas av datoranvändning och ett varierat skriftbruk lockas barn att pröva på och upptäcka nya möjligheter för kommunikation. Skriftbruk är därmed dynamiskt. Barnen är inte enbart passiva konsumenter utan allt skickligare prosumenter som i allt högre grad skapar och kommunicerar information via nätet där de skriver, läser och upplever. Varje barn återberättar i olika kommunikativa sammanhang sin egen historia utifrån erfarenheter, intres-

sen, värderingar och kunskaper. Detta speglas, som studien visar, framförallt i vardagliga skrifthändelser där kompletterande skriftkompetenser träder fram. Dessa finns med i ryggsäcken på väg till skolan och aktiveras från och till i klassrummet. Rasterna, gränslandet i tid och rum, ger eleverna möjlighet att lyfta fram sitt vardagliga skriftbruk och skapa sammanhang mellan vardagens och skolans skriftbruk. Jag menar att skolans och ungdomarnas vardagliga skriftpraktiker inte lever helt åtskilda utan det sker en infiltration via rastaktiviteter från vardagliga skriftpraktiker till skolans skriftpraktik. Men det kan fortfarande finnas konflikter när såväl lärare som elever talar om hur olika skrifthändelser bör värderas och användas istället för att se, menar jag, de möjligheter som kan uppstå när skriftpraktikerna möts i en pedagogisk praktik.

REFERENSER

- Barton, David 2007. *Literacy. An Introduction to the Ecology of Written Language*. Oxford: Blackwell Publishing.
- Barton, David 2010. Vernacular Writing on the Web. I: David Barton & Uta Papen (eds.), *The Anthropology of Writing. Understanding Textually Mediated Worlds*. London: Continuum, cop. S. 109–125.
- Barton, David & Papen, Uta 2010. What is the Anthropology of Writing? I: David Barton & Uta Papen (eds.), *The Anthropology of Writing. Understanding Textually Mediated Worlds*. London: Continuum, cop. S. 3–32.
- Barton, David & Tusting, Karin 2005. Literacy, Reification and the Dynamics of Social Interaction. I: David Barton & Karin Tusting (eds.), *Beyond Communities of Practice*. Cambridge: Cambridge University Press. S. 14–35.
- Dalton, Bridget & Proctor, Patrick 2008. The Changing Landscape of Text and Comprehension in the Age of New Literacies. I: Julie Coiro, Michele Knobel, Colin Lankshear & Donald J. Leu (eds.), *Handbook of Research on New Literacies*. New York: Routledge. S. 297–324.
- Dunkels, Elza 2009. *Vad gör unga på nätet?* Malmö: Gleerup.
- Engblom, Charlotte, 2011. Skärmbaserad multimodal texthantering i årskurs 1 och i hemmet. Rekontextualiseringsprocesser och lärande. I: Ann-Catrine Edlund & Ingmarie Mellenius (red.), *Svenskans beskrivning 31*. Umeå: Umeå universitet.
- Fast, Carina 2007. *Sju barn lär sig läsa och skriva. Familjeliv och populärkultur i möte med förskola och skola*. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis.
- Findahl, Olle 2011. *Svenskarna och internet*. Stockholm: .SE. <http://www.iis.se/docs/SOI2011.pdf>
- Freire, Paul 1970/1996. *Pedagogy of the Oppressed*. Harmondsworth: Penguin Books.
- Gee, James Paul 2007. *Good Video Games + Good learning*. Peter Lang: New York.
- Hamilton, Buffy 2009. Young Adult Literature 2.0. *Library Media Connection*, 28:3. S. 14–15.
- Ivanič, Roz, Edwards, Richard, Barton, David, Martin-Jones, Marilyn, Fowler, Zoe, Hughes, Buddug, Mannion, Greg, Miller, Kate, Satchwell, Candice & Smith, June 2009. *Improving Learning in College. Rethinking Literacies across the Curriculum*. (Improving Learning Series.) London: Routledge.

- Janks, Hilary 2010. *Literacy and Power*. New York: Routledge.
- Jenkins, Henry 1992. *Textual Poachers. Television Fans & Participatory Culture*. New York: New York University Press.
- Kress, Gunther 2003. *Literacy in the New Media Age*. London: Routledge.
- Levinson, Paul 2009. *New New Media*. Boston: Allyn & Bacon.
- Lewis, Jane & West, Anne 2009. 'Friending'. London-based Undergraduates' Experiences of Facebook. *New Media & Society*, 11. S. 1209–1229.
- Liberg, Caroline & Säljö, Roger 2010. Grundläggande färdigheter – att bli medborgare. I: Ulf P. Lundgren & Roger Säljö & Caroline Liberg (red.), *Lärande, skola, bildning*. Stockholm: Natur & Kultur. S. 233–254.
- Lundgren, Berit & Botha, Liz 2010. Reading Events from Child to Student. *Education Inquiry*, 1:4. S. 289–308.
- Merriam, Sharan 1994. *Fallstudien som forskningsmetod*. Lund: Studentlitteratur.
- Olin-Scheller, Christina & Wikström, Patrik 2010. Literary Prosumers. Young People's Reading and Writing in a New Media Landscape. *Education Inquiry*, 1:1. S. 41–56.
- Purcell-Gates, Victoria 2007. Complicating the Complex. I: Victoria Purcell-Gates (ed.), *Cultural Practices of Literacy. Case Studies of Language, Literacy, Social Practice, and Power*. Mahwah, N.J.: Lawrence Erlbaum Associates.
- Skolverket 2011. *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*. Stockholm: Fritzes. S. 222–238.
- Street, Brian 1984. *Literacy in Theory and Practice*. Cambridge, England: Cambridge University Press.
- Warschauer, Mark & Paige, Ware 2008. Learning, Change, and Power. Competing Frames of Technology and Literacy. I: Julie Coiro, Michele Knobel, Colin Lankshear & Donald J. Leu (eds.), *Handbook of Research on New Literacies*. New York: Routledge. S. 215–240.
- YouTube 2010. <http://www.youtube.com/>.